

סדר נזיקין

מסכת בבא קמא

מדריך למורה

תשובות לכל השאלות שבחוברת העבודה

תשובות לכל השאלות שבחוברת

תשובות

פרק א' · ארבעה אבות

פרק א' · משנה א' ארבעה אבות נזיקין (בחוברת: עמוד 4)

א. ענה על השאלות

1. ארבעה: השור, הבור, המבעה וההבער.
2. שדרכן להזיק, ושמירתן עליך (הבעלים צריך לשמור עליהם).

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – לאש אין רוח חיים.

פרק א' · משנה ב' כל שחבתי בשמירתו (בחוברת: עמוד 5)

א. ענה על השאלות

1. כל דבר שאני חייב לשמור עליו, אם לא שמרתי והוא הזיק – אני גרמתי לנזק ואני חייב לשלם.
2. ברשות המיוחדת למזיק (בשטח שלו), וגם בחצר המשותפת לניזק ולמזיק.

ב. מתח קו

חבתי – נתחייבתי · הכשרתי – גרמתי לנזק · מעילה – שימוש בנכסי הקדש · נכסים המיוחדים – נכסים שיש להם בעלים

פרק א' · משנה ג' שום כסף ושוה כסף (בחוברת: עמוד 6)

א. ענה על השאלות

1. בית הדין מעריך את הנזק בכסף, וכך המזיק משלם.
2. בית הדין קובע, על פי עדים כשרים (בני חורין בני ברית).
3. שאיש ואישה שווים בדיני נזיקין – גם כשהן מזיקות וגם כשמזיקים להן.

ב. השלמה

שום · בית דין · עדים · והנשים · והמזיק

פרק א' · משנה ד' חמשה תמין וחמשה מועדין (בחוברת: עמוד 7)

א. ענה על השאלות

1. תם משלם חצי נזק, ורק מגופו (מן הבהמה המזיקה). מועד משלם נזק שלם מן העלייה – מן הנכסים הטובים ביותר.
2. חיות שאולפו ("בני תרבות") אינן מועדות. אבל הנחש מועד לעולם.

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – על שור תם משלמים חצי נזק.

פרק ב' · כיצד הרגל

פרק ב' · משנה א' כיצד הרגל מועדת (בחוברת: עמוד 8)

א. ענה על השאלות

1. כשהבהמה שוברת בזמן שהיא הולכת כדרכה (בדרך הלוכה).
2. משלם חצי נזק.

ב. מתח קו

מבעטת – בועטת ברגליה · צרורות – אבנים קטנות · מנתזין – עפים למרחק · דליל – חוט שקשור לרגל

פרק ב' · משנה ב' כיצד השן מועדת (בחבורת: עמוד 9)**א. ענה על השאלות**

1. את הראוי לה – פירות וירקות.
2. מה שנהנית – רק שווי האוכל שהבהמה נהנתה ממנו. מה שהזיקה – כל הנזק שנגרם.

ב. מה הדין?

1. חייב לשלם את כל הנזק ("מה שהזיקה").
2. משלם רק מה שנהנית.
3. משלם מה שהזיקה – את כל הנזק.

פרק ב' · משנה ג' הכלב והגדי שקפצו (בחבורת: עמוד 10)**א. ענה על השאלות**

1. כי הם מועדים – דרכם לקפוץ.
2. על החררה – נזק שלם. על הגדיש – חצי נזק.

ב. ציור

ציור אישי – לבדוק שהציור מתאים להוראה ושהכיתוב נכון.

פרק ב' · משנה ד' איזהו תם ואיזהו מועד (בחבורת: עמוד 11)**א. ענה על השאלות**

1. כשהעידו עליו שנגח בשלושה ימים.
2. כשנגח שלוש פעמים – אפילו ביום אחד.
3. כשהתינוקות משחקים בו (ממשמשים בו) והוא אינו נוגח.

ב. מן המשנה אל החיים

תשובה אישית. למשל: כשנמצא שוב באותו מצב ונוהג אחרת (כמו השור שהילדים משחקים בו ואינו נוגח).

פרק ב' · משנה ה' שור המזיק ברשות הנזק (בחבורת: עמוד 12)**א. ענה על השאלות**

1. משלם חצי נזק.
2. אם שור תם נגח ברשות הניזק: לפי רבי טרפון – נזק שלם, לפי חכמים – חצי נזק.
3. "דיו לבא מן הדין להיות כנדון" – מה שלומדים בהיקש לא יהיה חמור יותר מהדבר שממנו לומדים. ברשות הרבים חצי נזק – גם ברשות הניזק חצי נזק.

ב. הטבלה

שן ורגל: פטור · נזק שלם
קרן (שור תם) – לפי חכמים: חצי נזק · חצי נזק
קרן (שור תם) – לפי רבי טרפון: חצי נזק · נזק שלם

פרק ב' · משנה ו' אדם מועד לעולם (בחבורת: עמוד 14)**א. ענה על השאלות**

1. האדם תמיד חייב לשלם נזק שלם על נזק שעשה.
2. שגם אדם שהזיק בזמן שינה חייב לשלם.

ב. נכון או לא נכון

1. לא נכון – אדם מועד לעולם – חייב גם בשוגג.
2. נכון.
3. נכון.
4. לא נכון – שור יכול להיות תם; רק האדם מועד לעולם.

פרק ג' · המניח**פרק ג' · משנה א' המניח את הכד ברשות הרבים (בחבורת: עמוד 15)****א. ענה על השאלות**

1. כי אין דרכם של בני אדם להסתכל בדרכים, ובעל הכד הוא שהניח אותה במקום לא נכון.
2. כשהתכוון לזכות בהם (במתכוון). אם לא התכוון – פטור.

ב. מה הדין?

1. שמעון פטור – אין דרך בני אדם להתבונן בדרכים.
2. לוי חייב בנזקו של יהודה.
3. דן חייב (לפי רבי יהודה – אם התכוון לזכות במים ובשברים).

פרק ג' · משנה ב' השופך מים ברשות הרבים (בחבורת: עמוד 16)**א. ענה על השאלות**

1. מים שנשפכו, קוץ או זכוכית, גדר של קוצים, וגדר שנפל לרשות הרבים.
2. כי הקוצים בולטים אל הדרך ואנשים עלולים להיפגע; עליו לשמור שלא יזיקו.

ב. השלמה

השופך · בנזקו · הקוץ · הזכוכית · גדרו · הרבים

פרק ג' · משנה ג' המוציא את תבנו ואת קשו (בחבורת: עמוד 17)**א. ענה על השאלות**

1. כדי ששירקבו ויהיו זבל (דשן) לשדה.
2. כל מי שמקלקל ברשות הרבים ומזיק – חייב לשלם.

ב. שאלת חשיבה

כדי שאנשים לא ישאירו דברים בדרך מראש – הקנס מרתיע ומונע את הנזק לפני שהוא קורה.

פרק ג' · משנה ד' שני קדרים (בחבורת: עמוד 18)**א. ענה על השאלות**

1. הראשון נתקל ונפל, והשני נתקל בראשון ונפל גם הוא.
2. הראשון חייב בנזקיו של השני.
3. לקום מהר, או להזהיר את השני ("היזהר!").

ב. נכון או לא נכון

1. לא נכון – הראשון חייב בנזקי השני.
2. נכון.
3. נכון.

ג. ציור

ציור אישי – לבדוק שהציור מתאים להוראה ושהכיתוב נכון.

פרק ג' · משנה ה' זה בא בחביתו וזה בא בקורתו (בחבורת: עמוד 20)**א. ענה על השאלות**

1. כי לשניהם יש רשות ללכת בדרך.
2. בעל הקורה חייב.

ב. מן המשנה אל החיים

גם היום מי שנוסע מאחור צריך לשמור מרחק ממי שלפניו, ומי שעוצר צריך לאותת (להזהיר) לנוסעים שמאחוריו.

פרק ג' · משנה ו' שנים שהיו מהלכין (בחבורת: עמוד 21)**א. ענה על השאלות**

1. על שני אנשים שהלכו ברשות הרבים: אחד רץ ואחד הלך, או ששניהם רצו.
2. שניהם פטורים.
3. בערב שבת, כשמותר לרוץ. ביום רגיל – מי שרץ חייב.

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – ביום רגיל מי שרץ חייב.
3. לא נכון – המשנה מדברת על רשות הרבים.

פרק ג' · משנה ז' המבקע ברשות היחיד (בחבורת: עמוד 22)**א. ענה על השאלות**

1. מי שחוטב (מבקע) עצים בגרזן.
2. מבקע ברשות היחיד והזיק ברשות הרבים; ברשות הרבים והזיק ברשות היחיד; ברשות היחיד והזיק ברשות היחיד אחר.
3. חייב.

ב. מתח קו

המבקע – חוטב עצים · רשות היחיד – שטח פרטי · רשות הרבים – מקום ציבורי · חייב – צריך לשלם

פרק ג' · משנה ח' שני שורים שחבלו זה את זה (בחבורת: עמוד 23)**א. ענה על השאלות**

1. בהפרש – כמה שנזק אחד גדול מן השני.
2. שגם שור תם שפצע אדם משלם נזק שלם על ההפרש.

ב. שאלת חשיבה

ההפרש: 80 פחות 20 = 60 זוז. שניהם תמים – חצי מן ההפרש: 30 זוז.

פרק ג' · משנה ט' שור שוה מנה שנגח שור שוה מאתים (בחבורת: עמוד 24)**א. ענה על השאלות**

1. הבהמה המתה אינה שווה כלום.
2. את השור המזיק (ששווה 100), שהוא חצי הנזק.
3. כששני השורים שווים 200 והנבלה שווה משהו (50 זוז) – כל אחד לוקח חצי החי וחצי המת.

ב. השלמה

מאתים · כלום · מאיר · החי · יהודה

ג. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – לפי רבי יהודה הפסוק מדבר על נבלה ששווה משהו (חמשים זוז).
3. נכון.

פרק ג' · משנה י' יש חייב על מעשה שורו ופטור על מעשה עצמו (בחבורת: עמוד 26)**א. ענה על השאלות**

1. העליב, גרם לאדם בושה.
2. שור שביש – פטור; אדם שביש – חייב. (או: שור שסימא את עין עבדו – פטור; אדם שעשה כך – חייב.)

ב. הטבלה

ביש (העליב): פטור · חייב
חבל באביו ואמו: חייב · פטור
הדליק את הגדיש בשבת: חייב · פטור

פרק ג' · משנה י"א המוציא מחברו עליו הראיה (בחבורת: עמוד 27)**א. ענה על השאלות**

1. הניזק אומר: "השור שלך הזיק". המזיק אומר: "לא, השור שלך נפגע מסלע".
2. מי שרוצה לקחת כסף מחברו – צריך להביא הוכחה.
3. כי בכל מקרה אחד השורים שלו הזיק.

ב. מה הדין?

1. שניהם פטורים (לוי צריך להביא ראיה מי הזיק).
2. יהודה חייב – שני השורים שלו.
3. המוציא מחברו עליו הראיה – הניזק צריך להביא הוכחה.

פרק ד' · שור שנגח ארבעה וחמשה**פרק ד' · משנה א' שור שנגח ארבעה וחמשה (בחבורת: עמוד 29)****א. ענה על השאלות**

1. לאחרון שבניזקים ("ישלם לאחרון שבהם").
2. מי שנגח אחרון מרוויח – הוא מקבל ראשון.
3. כי הם נעשו שותפים בשור המזיק, וכשהוא מזיק שוב – כל השותפים משלמים מחלקם.

ב. מתח קו

מותר – העודף, מה שנשאר · נשכר – מרוויח · מנה – 100 זוז · דינר זהב – 25 זוז

ג. הטבלה

הניזק האחרון (השלישי): מנה – 100 זוז
הניזק השני: 50 זוז
הניזק הראשון: דינר זהב – 25 זוז
בעל השור המזיק: דינר זהב – 25 זוז

פרק ד' · משנה ב' שור שהוא מועד למינו (בחבורת: עמוד 31)**א. ענה על השאלות**

1. שור מועד לשורים ולא לחמורים; או לאנשים ולא לבהמות; או לקטנים ולא לגדולים.
2. אם עברו שלוש שבתות שבהן לא נגח.

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – ביום חול משלם חצי נזק.
3. נכון.

פרק ד' · משנה ג' שור של הקדש (בחבורת: עמוד 32)**א. ענה על השאלות**

1. פטור.
2. "שור רעהו" – הדין הוא רק בשור של אדם אחר ("רעהו"), ולא בשור של הקדש.
3. בכל מקרה – בין שהשור תם ובין שהוא מועד.

ב. השלמה

הקדש · פטור · רעהו

פרק ד' · משנה ד' שור של חרש, שוטה וקטן (בחבורת: עמוד 33)**א. ענה על השאלות**

1. כי הקטן אינו אחראי (אינו בר דעת) ואינו מחויב לשמור.
2. ששור שאימנו אותו לנגוח (שור האצטדין) אינו חייב מיתה.

ב. מן המשנה אל החיים

ההורים, או אפוטרופוס שבית המשפט ממנה.

פרק ד' · משנה ה' שור שנגח את האדם (בחבורת: עמוד 34)**א. ענה על השאלות**

1. מועד – הבעלים משלם כופר. תם – פטור מן הכופר.
2. השור חייב מיתה (נסקל).
3. שלושים סלעים – לא משנה כמה העבד שווה.

ב. שאלת חשיבה

כי ידעו שהוא מסוכן והבעלים היה צריך לשמור עליו היטב – ולא שמר. (תשובה סבירה אחרת – לשיקול המורה.)

פרק ד' · משנה ו' שור שהיה מתחכך בכתל (בחבורת: עמוד 35)**א. ענה על השאלות**

1. משפשף את גופו בקיר.
2. פטור (השור פטור ממיתה והבעלים מכופר).

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – פטור, כי לא התכוון לאדם.
3. נכון.

ג. ציור

ציור אישי – לבדוק שהציור מתאים להוראה ושהכיתוב נכון.

פרק ד' · משנה ז' שור האשה, שור היתומים (בחבורת: עמוד 37)**א. ענה על השאלות**

1. שור האשה, שור היתומים, שור האפוטרופוס, שור המדבר, שור ההקדש, שור הגר שמת ואין לו יורשים.
2. שור המדבר, שור ההקדש ושור הגר שמת – כי אין להם בעלים.

ב. הטבלה

שור האשה: כן

שור היתומים: כן

שור המדבר: לא

פרק ד' · משנה ח' שור שהוא יוצא להסקל (בחבורת: עמוד 38)**א. ענה על השאלות**

1. בית הדין פסק את הדין (שהשור ייסקל).
2. אינו מוקדש.
3. בשרו מותר.

ב. הטבלה

לפני שנגמר דינו: מוקדש · בשרו מותר
אחרי שנגמר דינו: אינו מוקדש · בשרו אסור

פרק ד' · משנה ט' מסרו לשומר (בחבורת: עמוד 39)**א. ענה על השאלות**

1. השומרים נעשו אחראים במקום הבעלים.
2. "אין לו שמירה אלא סכין" – שור מועד מסוכן מאוד, ושמירה רגילה לא מספיקה.

ב. מתח קו

שומר חנם – שומר בלי תשלום · שואל – לוקח בהשאלה בחינם · נושא שכר – שומר בתשלום · שוכר – משלם כדי להשתמש

פרק ה' · שור שנגח את הפרה**פרק ה' · משנה א' שור שנגח את הפרה (בחבורת: עמוד 40)****א. ענה על השאלות**

1. כי לא ידוע אם העגל נולד לפני הנגיחה או בגללה, אחריה.
2. על הפרה – חצי נזק, ועל העגל – רבע נזק.
3. רבע.

ב. השלמה

הפרה · ילדה · חצי · רביע

ג. מתח קו

עבר / ולד – העגל · בצדה – לידה · רביע – רבע · ילדה – הולידה

פרק ה' · משנה ב' הקדר שהכניס קדרותיו (בחבורת: עמוד 42)**א. ענה על השאלות**

1. בעל הבית פטור.
2. הקדר (בעל הקדרות) חייב.
3. בעל החצר חייב – הוא קיבל עליו לשמור.

ב. מן המשנה אל החיים

אתה פטור – הוא הכניס בלי רשות. (אם ביקש רשות והסכמת – אתה אחראי.)

פרק ה' · משנה ג' הכניס שורו לחצר בעל הבית (בחבורת: עמוד 43)**א. ענה על השאלות**

1. בעל החצר פטור.
2. לפי רבי, גם אם הכניס ברשות – בעל החצר חייב רק אם קיבל עליו במפורש לשמור.

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.

2. לא נכון – בעל החצר פטור.

3. נכון.

פרק ה' · משנה ד' דמי ולדות (בחבורת: עמוד 44)

א. ענה על השאלות

- שור – בעליו פטור מדמי ולדות. אדם – משלם דמי ולדות.
- תנא קמא: מעריכים את האישה לפני ואחרי. רבן שמעון בן גמליאל: מעריכים כמה שווים הוולדות עצמם.

ב. מתח קו

מתכון – רוצה, מכון · שמין – מעריכים מחיר · משבחת – עולה בערכה · יורשים – מקבלים את הנכסים

פרק ה' · משנה ה' החופר בור (בחבורת: עמוד 45)

א. ענה על השאלות

- בור, שיח, מערה, חריצין ונעיצין.
- אם מתה – פטור. אם נפצעה – חייב.

ב. מה הדין?

- ראובן חייב.
- שמעון פטור – בור פחות מעשרה טפחים אינו ממית.
- לוי חייב – על נזק (פציעה) חייב גם בבור פחות מעשרה.

פרק ה' · משנה ו' בור של שני שותפים (בחבורת: עמוד 46)

א. ענה על השאלות

- השותף השני.
- חייב על השור, ופטור על הכלים.

ב. נכון או לא נכון

- נכון.
- לא נכון – פטור, כי נפלה לאחריו.

פרק ה' · משנה ז' שור ואחד כל בהמה (בחבורת: עמוד 47)

א. ענה על השאלות

- שבכל הדינים שהמשנה מונה – כל בהמה (וגם חיה ועוף) שווה לשור.
- למשל: נפילת הבור, הפרשת הר סיני, תשלומי כפל, השבת אבדה, פריקה, חסימה, כלאים, שבת.

ב. מן המשנה אל החיים

תשובה אישית. למשל: שלט "אסור לרכוב באופניים" חל גם על קורקינט; התורה כתבה "שור או חמור", והדין חל על כל בהמה.

פרק ו' · הכונס

פרק ו' · משנה א' הכונס צאן לדיר (בחבורת: עמוד 48)

א. ענה על השאלות

- כשנעל כראוי; או שהדיר נפרץ בלילה; או ששודדים פרצו אותו.
- כשלא נעל כראוי.
- השודדים (הלסטים).

ב. ציור

ציור אישי – לבדוק שהציור מתאים להוראה ושהכיתוב נכון.

ג. מה הדין?

1. שמעון פטור – הדיר נפרץ בלילה.
2. יהודה חייב – לא נעל כראוי.
3. השודדים חייבים.

פרק ו' · משנה ב' הניחה בחמה (בחבורת: עמוד 50)

א. ענה על השאלות

1. כי זו לא שמירה טובה – בשמש הצאן בורחים לחפש צל ומזיקים.
2. תנא קמא: שמין בית סאה – כמה היה שווה וכמה שווה עכשיו. רבי שמעון: אם אכלה פירות גמורים – משלמים פירות גמורים, סאה תחת סאה.

ב. השלמה

חמה · חיב · רועה · נהנית · כדרכה

פרק ו' · משנה ג' המגדיש בשדה חברו (בחבורת: עמוד 51)

א. ענה על השאלות

1. מי שעושה גדיש – ערימת שיבולים.
2. בעל השדה פטור.
3. בעל השדה חייב.

ב. הטבלה

בלי רשות – בהמת בעל השדה אכלה מהגדיש: פטור
 בלי רשות – בהמת בעל השדה נפגעה מהגדיש: בעל הגדיש
 ברשות – בהמת בעל השדה אכלה מהגדיש: בעל השדה

פרק ו' · משנה ד' השולח את הבערה (בחבורת: עמוד 52)

א. ענה על השאלות

1. פטור בדיני אדם, וחייב בדיני שמים.
2. מי שהביא אחרון (השלים את הנזק): אם העצים הובאו אחרונים – מביא העצים; אם האש – מביא האש.
3. כשהאש עברה גדר גבוה ארבע אמות, דרך הרבים או נהר; או כשהרוח לבתה את האש.

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – פטור.
3. נכון.

ג. הטבלה

רבי אליעזר: שש עשרה אמות
 רבי עקיבא: חמשים אמה
 רבי שמעון: הכל לפי הדלקה

פרק ו' · משנה ה' המדליק את הגדיש (בחבורת: עמוד 54)

א. ענה על השאלות

1. רבי יהודה: משלם גם על הכלים שבגדיש. חכמים: משלם רק על גדיש של חיטים או שעורים.
2. בית גדול, ארמון.

3. במדליק בית (בירה) – משלם על כל מה שבתוכו, כי דרך בני אדם להניח חפצים בבתים.

ב. מתח קו

גדיש – ערימת שיבולים · כפות – קשור · בירה – בית גדול · חטין – חיטים

ג. מן המשנה אל החיים

תשובה אישית. למשל: מדורה בל"ג בעומר ליד בית או שדה יבש עלולה להתפשט ולגרום לנזק גדול.

פרק ו' · משנה ו' גץ שיצא מתחת הפטיש (בחבורת: עמוד 56)

א. ענה על השאלות

1. ניצוץ של אש.
2. כי מצווה להניח את נר החנוכה בחוץ, על פתח הבית.

ב. מה הדין?

1. בעל הגמל חייב.
2. החנווני חייב.
3. לפי רבי יהודה – החנווני פטור.

פרק ז' · מרובה

פרק ז' · משנה א' מרובה מדת תשלומי כפל (בחבורת: עמוד 57)

א. ענה על השאלות

1. הגנב משלם פי שניים מערך מה שגנב.
2. כי כפל חל על כל דבר – עם רוח חיים ובלי רוח חיים, וארבעה וחמשה רק על שור ושה.

ב. הטבלה

שור: כן · כן – חמישה
שה (כבש): כן · כן – ארבעה
חמור: כן · לא
בגד: כן · לא

ג. השלמה

כפל · ארבעה · רוח חיים · שור · שה

פרק ז' · משנה ב' גנב על פי שנים (בחבורת: עמוד 59)

א. ענה על השאלות

1. לפי עדות של שני עדים.
2. השוחט ונמצאה טרפה, והשוחט חולין בעזרה.

ב. מתח קו

על פי שנים – לפי שני עדים · לרפואה – בשביל תרופה · טרפה – בהמה חולה שאסורה באכילה · עזרה – חצר בית המקדש

פרק ז' · משנה ג' נמצאו זוממין (בחבורת: עמוד 60)

א. ענה על השאלות

1. עדים שהעידו שקר, והתברר שלא היו במקום.
2. כי אם אין גנבה – אין טביחה ואין מכירה.

ב. שאלת חשיבה

500 פחות 200 = 300 זוז – שלוש פעמים מערך השור.

פרק ז' · משנה ד' גנב על פי שנים וטבח על פי עד אחד (בחבורת: עמוד 61)**א. ענה על השאלות**

1. כפל בלבד.
2. כי עונשו חמור יותר (מיתה), ומי שחייב עונש חמור – אינו משלם גם קנס.

ב. הטבלה

גנבה – שני עדים; טביחה – שני עדים; ארבעה וחמשה
גנבה – שני עדים; טביחה – עד אחד: כפל
גנבה – שני עדים; טביחה – הודה בעצמו: כפל

פרק ז' · משנה ה' מכרו חוץ מאחד ממאה (בחבורת: עמוד 62)**א. ענה על השאלות**

1. כמעט הכל – חוץ מחלק קטן מאוד.
2. פטור.

ב. ציור

ציור אישי – לבדוק שהציור מתאים להוראה ושהכיתוב נכון.

פרק ז' · משנה ו' היה מושכו ויוצא (בחבורת: עמוד 63)**א. ענה על השאלות**

1. הרים אותו.
2. משהרים (הגביה) את הבהמה, או שהוציא אותה מרשות הבעלים.

ב. מתח קו

מושכו – גורר אותו · הגביהו – הרים אותו · בעל חובו – מי שחייבים לו כסף · שואל – לוקח בהשאלה

פרק ז' · משנה ז' אין מגדלין בהמה דקה (בחבורת: עמוד 64)**א. ענה על השאלות**

1. כי הן אוכלות ומזיקות בשדות של אחרים.
2. אסור לגדל כלב, אלא אם כן הוא קשור בשלשלת.
3. כי אפשר לתפוס יונים של אנשים אחרים.

ב. מן המשנה אל החיים

למשל: חובה להוליך כלב ברצועה במקומות ציבוריים, ולשים זמם לכלבים מסוכנים.

פרק ח' · החובל**פרק ח' · משנה א' חמשה דברים (בחבורת: עמוד 65)****א. ענה על השאלות**

1. נזק, צער, ריפוי, שבת ובושת.
2. הזמן שהנפגע לא יכול לעבוד; משלמים לו על הימים האלה.
3. חייב על הנזק ופטור על הבושת, כי על בושה חייבים רק כשמתכוונים לבייש.

ב. שאלת חשיבה

כי פגיעה באדם אינה רק בגוף: הכאב והעלבון הם נזק אמיתי, והתורה שומרת על כבוד האדם ועל רגשותיו. (תשובה אישית – לשיקול המורה.)

ג. הטבלה

נזק: ההפרש בערכו לפני הפגיעה ואחריה
 צער: הכאב שסבל
 רפוי: הרופא והתרופות
 שבת: הימים שלא עבד
 בשת: הבושה והעלבון

פרק ח' · משנה ב' זה חמר באדם משבשור (בחבורת: עמוד 67)**א. ענה על השאלות**

1. אדם משלם חמישה דברים ודמי ולדות; שור משלם רק נזק.
2. רק נזק.
3. כי לאדם יש דעת והוא בוחר במעשיו; לכן הוא אחראי לכל התוצאות.

ב. הטבלה

נזק: משלם · משלם
 צער, רפוי, שבת ובשת: משלם · פטור
 דמי ולדות: משלם · פטור

פרק ח' · משנה ג' המכה את אביו ואת אמו (בחבורת: עמוד 68)**א. ענה על השאלות**

1. פצע שיוצא ממנו דם.
2. חייב בכל חמשת הדברים.
3. על "שבת", כי את זה מקבל האדון (שבזמן הזה העבד עובד בשבילו).

ב. מן המשנה אל החיים

תשובה אישית. למשל: לעזור בבית, לדבר בכבוד, לא לשבת במקום של אבא, להקשיב להורים.

פרק ח' · משנה ד' פגיעתן רעה (בחבורת: עמוד 69)**א. ענה על השאלות**

1. כדאי להתרחק מריב איתם, כי מי שפוגע בהם חייב, ואם הם פוגעים – פטורים.
2. כשהעבד משתחרר והאישה מתגרשת (ויש להם נכסים).

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – פטור לגמרי.
3. לא נכון – פירושו שרע לריב איתם, כי אם הם פוגעים – פטורים.

פרק ח' · משנה ה' פטור מכלן (בחבורת: עמוד 70)**א. ענה על השאלות**

1. חייב מיתה.
2. כי הוא חילל שבת וחייב מיתה, ומי שחייב מיתה פטור מתשלום.
3. משנה ג': בלי חבורה – חייב בכל התשלומים. משנה ה': עם חבורה – פטור, כי נדון בנפשו.

ב. שאלת חשיבה

בשבת – חילול שבת שעונשו מיתה בבית דין, ולכן פטור מתשלום. ביום הכיפורים העונש אינו מיתה בבית דין (כרת), ולכן משלם.

פרק ח' · משנה ו' הכל לפי כבודו (בחוברת: עמוד 71)**א. ענה על השאלות**

1. גובה התשלום על הבושה תלוי בכבוד של הנפגע.
2. גם העניים – רואים אותם כבני אצילים שירדו מנכסיהם, כי הם בני אברהם, יצחק ויעקב.
3. שגם אם אדם לא שומר על כבודו – מי שביוש אותו חייב לשלם; לכל אדם יש כבוד.
4. לא, אסור ("אינו רשאי"), אבל הוא פטור מתשלום.

ב. מתח קו

התוקע – מכה באגרוף · סטרו – נתן לו סטירה · לאחר ידו – בגב היד · אינו רשאי – אסור לו · נטיעותיו – העצים הצעירים שלו

פרק ח' · משנה ז' אין נמחל לו עד שיבקש ממנו (בחוברת: עמוד 73)**א. ענה על השאלות**

1. לבקש סליחה מן הנפגע.
2. על גופו – חייב גם אם אמר "על מנת לפטור". על ממונו (בגד) – פטור.

ב. השלמה

נמחל · יבקש · אכזרי · אברהם

פרק ט' · הגוזל עצים**פרק ט' · משנה א' הגוזל עצים ועשן כלים (בחוברת: עמוד 74)****א. ענה על השאלות**

1. לפי השווי שהיה לחפץ ברגע שגזל אותו.
2. כל הגזלנים משלמים כשעת הגזלה.

ב. מן המשנה אל החיים

גונב – לוקח בסתר, בלי שרואים. גוזל – לוקח בגלוי, בכוח.

פרק ט' · משנה ב' הרי שלך לפניך (בחוברת: עמוד 75)**א. ענה על השאלות**

1. הנה החפץ שלך – קח אותו כמו שהוא.
2. אומר לו "הרי שלך לפניך" – מחזיר את המטבע.

ב. הטבלה

פירות שהרקיבו: משלם כשעת הגזלה
מטבע שנסדק: משלם כשעת הגזלה
מטבע שנפסל: הרי שלך לפניך

פרק ט' · משנה ג' נתן לאמנין לתקן (בחוברת: עמוד 76)**א. ענה על השאלות**

1. בעלי מקצוע.
2. אם נפל מעצמו – פטור. אם נפל בגלל המכה שלו – חייב.

ב. נכון או לא נכון

1. לא נכון – חייב לשלם.
2. נכון.
3. נכון.

פרק ט' · משנה ד' הנותן צמר לצבע (בחבורת: עמוד 77)**א. ענה על השאלות**

1. הסיר החם שרף את הצמר.
2. רבי מאיר: הצבע משלם את שווי הצמר. רבי יהודה: בעל הצמר משלם לצבע את הקטן – ההוצאות או השבח.

ב. שאלת חשיבה

6 זוז – השבח, כי הוא קטן מן היציאה (10).

פרק ט' · משנה ה' יוליכנו אחריו אפילו למדי (בחבורת: עמוד 78)**א. ענה על השאלות**

1. עליו להביא את הגזלה לנגזל, אפילו אם הוא בארץ רחוקה (מדי).
2. כי הגזלן גם נשבע לשקר; כדי לתקן את החטא עליו להחזיר ממש לנגזל. גם דבר קטן הוא גזל.

ב. השלמה

פרוטה · מדי · בנו · בית דין · יורשיו

פרק ט' · משנה ו' הקרן והחומש (בחבורת: עמוד 79)**א. ענה על השאלות**

1. קרן – הסכום שנגזל. חומש – תוספת של חמישית.
2. צריך ללכת אחריו.

ב. שאלת חשיבה

החומש: רבע מ-40 = 10 זוז. בסך הכל ישלם 50 זוז (ו-10 הם חמישית מ-50).

פרק ט' · משנה ז' קרן וחמש ואשם (בחבורת: עמוד 80)**א. ענה על השאלות**

1. חפץ שנותרים לאדם כדי שישמור עליו.
2. קרן, חומש ואשם.

ב. נכון או לא נכון

1. נכון.
2. לא נכון – משלם קרן בלבד.
3. נכון.

פרק ט' · משנה ח' אמר לו נגנב (בחבורת: עמוד 81)**א. ענה על השאלות**

1. שהפיקדון נגנב.
2. תשלומי כפל.
3. קרן, חומש ואשם.

ב. הטבלה

"אבד" (משנה ז'): קרן · קרן, חומש ואשם
 "נגנב" (משנה ח'): כפל · קרן, חומש ואשם

פרק ט' · משנה ט' הגוזל את אביו (בחבורת: עמוד 82)**א. ענה על השאלות**

1. לבנים של האב (אחיו) או לאחי האב.

2. לווה, ובעלי החוב באים וגובים.
3. כי הגזלה צריכה לצאת ממנו ולהגיע לאחרים – רק כך החטא מתוקן.

ב. נכון או לא נכון

1. לא נכון – עליו לתת לבניו או לאחיו של האב.
2. נכון.

פרק ט' · משנה י' קונם אי אתה נהנה משלי (בחבורת: עמוד 83)

א. ענה על השאלות

1. מילה של נדר שאוסרת דבר.
2. כן, יורש.
3. הבן לא יורש, ונותן את חלקו לבנים האחרים של האב או לאחיו.

ב. השלמה

קונם · יירשנו · מותו · בניו

פרק ט' · משנה י"א הגוזל את הגר (בחבורת: עמוד 84)

א. ענה על השאלות

1. כי אין לו יורשים ("אין לאיש גאל"), והתורה אומרת שהתשלום ניתן לכהן.
2. רועה עד שיהיה בו מום, נמכר, והכסף הולך לנדבה.

ב. ציור

ציור אישי – לבדוק שהציור מתאים להוראה ושהכיתוב נכון.

פרק ט' · משנה י"ב נתן הכסף לאנשי משמר (בחבורת: עמוד 85)

א. ענה על השאלות

1. קבוצת הכהנים שעובדת בבית המקדש באותו שבוע.
2. לא, אין החומש מעכב.

ב. נכון או לא נכון

1. לא נכון – לא יצא; צריך קודם להחזיר את הגזלה.
2. נכון.
3. לא נכון – אין היורשים יכולים להוציא מידם.

ג. המשנה אל החיים

תשובה אישית. למשל: אם פגעתי בחבר, אני צריך קודם לבקש ממנו סליחה ולתקן, ורק אז להתפלל לסליחה.

פרק י' · הגוזל ומאכיל

פרק י' · משנה א' הגוזל ומאכיל את בניו (בחבורת: עמוד 87)

א. ענה על השאלות

1. כשאכלו את הגזלה אחרי מות אביהם, והיא אינה קיימת.
2. אם האב השאיר להם קרקע (דבר שיש בו אחריות).
3. כי יש חשש שהכסף שם גזול.

ב. מתח קו

פורטין – מחליפים כסף · מוכסין – גובי מכס · צדקה – עזרה לעניים · דבר שיש בו אחריות – קרקע

ג. נכון או לא נכון

1. לא נכון – אסור לפרוט מתבת המוכסים.

2. נכון.

3. נכון.

פרק י' · משנה ב' מפני שהבעלים מתיאשין (בחבורת: עמוד 89)**א. ענה על השאלות**

1. מוותרים – לא מצפים לקבל את החפץ בחזרה.

2. אם הבעלים התיאשו – החפץ שלו.

3. תנא קמא: אסור לקצוץ את הענף של חברו, גם על מנת לשלם. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה: מותר לקצוץ ולשלם.

ב. השלמה

נהר · לסטים · נתיאשו · דבורים

ג. נכון או לא נכון

1. נכון.

2. לא נכון – משלם מה שהזיק.

3. נכון.

פרק י' · משנה ג' המכיר כליו וספריו (בחבורת: עמוד 91)**א. ענה על השאלות**

1. שיצא לו "שם גנבה" בעיר (ידוע שנגנבו).

2. הקונה נשבע כמה שילם, והבעלים משלם לו ולוקח את החפצים.

3. כי אפשר שהוא עצמו מכר אותם לאחר, וזה קנה ממנו.

ב. מן המשנה אל החיים

תשובה אישית. למשל: לברר יחד בנימוס – אולי הספר הושאל או נמכר; לא לקחת בכוח בלי לבדוק.

פרק י' · משנה ד' אין לו אלא שכרו (בחבורת: עמוד 92)**א. ענה על השאלות**

1. רק את שכרו (שכר עבודה).

2. כי של חברו שווה יותר; וזו גם חסד ועזרה לזולת.

ב. מה הדין?

1. שמעון מקבל רק שכרו.

2. לוי חייב לשלם לו את מחיר היין.

3. אין לו אלא שכרו.

פרק י' · משנה ה' הגוזל שדה (בחבורת: עמוד 93)**א. ענה על השאלות**

1. אסון שפגע בכל האזור.

2. כשלקחו את השדה בגללו ("מחמת הגזל").

3. אומר לו "הרי שלך לפניך" – פטור.

ב. שאלת חשיבה

כי קרקע לא זזה ממקומה ואי אפשר להוציא אותה מרשות הבעלים; תמיד ידוע של מי היא.

פרק י' · משנה ו' בישוב לא יחזיר לו במדבר (בחבורת: עמוד 94)**א. ענה על השאלות**

1. גזל, הלואה ופיקדון.

2. כי במדבר הבעלים עלול לאבד אותו או שישדדו ממנו.
3. כשקיבל אותו מראש על מנת לצאת למדבר.

ב. השלמה

ישוב · מדבר · מנת

פרק י' · משנה ז' איני יודע אם החזרתי (בחבורת: עמוד 95)

א. ענה על השאלות

1. בראשון הוא יודע שהיה חייב ולא יודע אם החזיר – חייב. בשני הוא לא יודע אם בכלל היה חייב – פטור.
2. הלווית לי.
3. כי החוב היה ודאי, וספק אם החזיר לא מבטל אותו.

ב. מתח קו

גזלתיך – גזלתי ממך · הלויתני – הלווית לי · הפקדת אצלי – נתת לי לשמור · פטור – אינו חייב

פרק י' · משנה ח' הגונב טלה מן העדר (בחבורת: עמוד 96)

א. ענה על השאלות

1. הגנב אחראי לטלה – אם יקרה לו משהו, הוא ישלם.
2. כי אחרי הספירה הבעלים יודעים שהטלה שם ושומרים עליו.

ב. נכון או לא נכון

1. לא נכון – חייב באחריותו עד שהבעלים ספרו את העדר (כשלא ידעו על הגנבה).
2. נכון.

ג. ציור

ציור אישי – לבדוק שהציור מתאים להוראה ושהכיתוב נכון.

פרק י' · משנה ט' אין לוקחים מן הרועים (בחבורת: עמוד 98)

א. ענה על השאלות

1. כי יש חשש שהם של בעל הבית והרועה גנב אותם.
2. כשהמוכר אומר "תחביא את זה" (להטמין).

ב. הטבלה

צמר וחלב: מן הרועה · אסור
כלי צמר: מן הנשים ביהודה · מותר
פירות: משומר השדה · אסור

פרק י' · משנה י' מוכין שהכובס מוציא (בחבורת: עמוד 99)

א. ענה על השאלות

1. כי זה מעט מאוד ובעל הבית אינו מקפיד עליהם.
2. מה שמוציא במקצועה (דקים) – שלו. מה שמוציא בגרזן (גסים) – של בעל הבית. ואם עובד בבית בעל הבית – גם הנסורת של בעל הבית.

ב. מן המשנה אל החיים

תשובה אישית. למשל: "יהי ממון חברך חביב עליך כשלך"; "אדם מועד לעולם"; לבקש סליחה גם אחרי שמשלמים.